

Uvod u računarstvo u oblaku

Zaštita komunikacionih kanala

Protokoli SSL, SSH, IPSec

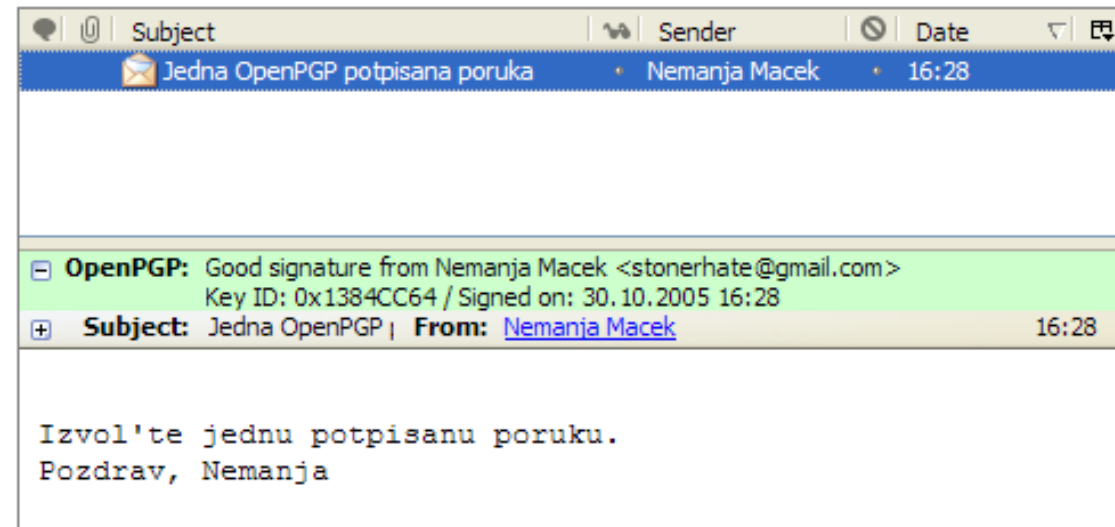
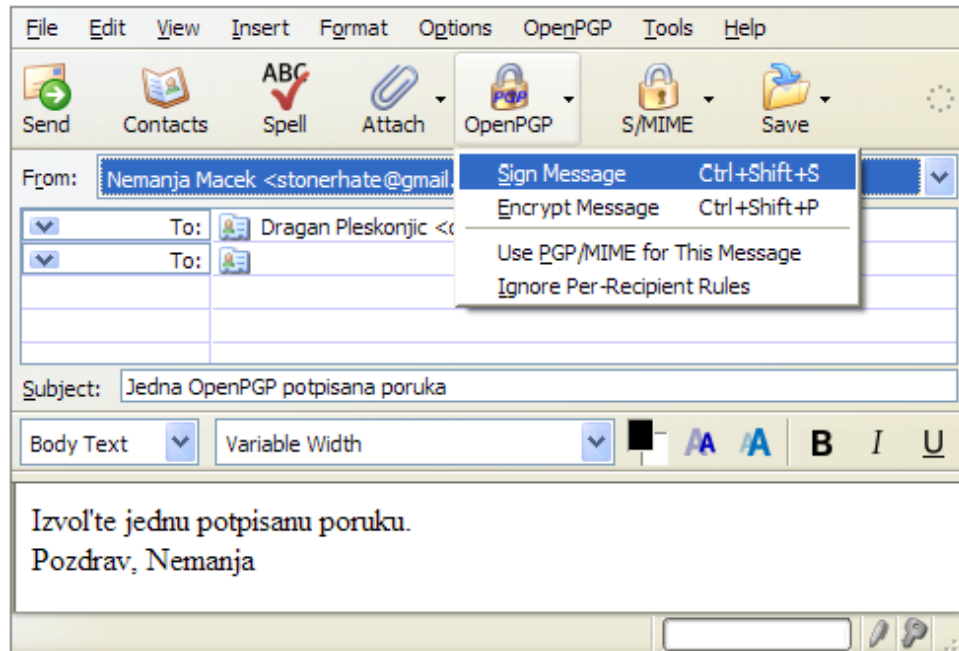
Nemanja Maček

- Kriptografski protokoli
- Protokol Secure Socket Layer (SSL)
- Protokol SSH i OpenSSH implementacija
- IPSec

- Protokol je skup pravila i konvencija koji definiše komunikacioni okvir između dva ili više učesnika u komunikaciji.
 - Uspostava veze
 - Održavanje veze
 - Raskid veze
 - Oporavak u slučaju prekida veze
 - Učesnici u komunikaciji: krajnji korisnici, procesi ili računarski sistemi.
- Ukoliko je bar jedan deo poruke šifrovan, protokol se može smatrati **kriptografskim**.
- **Kriptografski protokoli** su protokoli koji se oslanjaju na kriptografske metode zaštite kako bi učesnicima u komunikaciji obezbedili usluge **poverljivosti**, **integriteta** i **neporecivosti**.
- Postoji mnoštvo protokola koji pružaju sigurnost na različitim nivoima skupa protokola TCP/IP.
- Prednosti i loše strane implementacije na različitim slojevima ilustrujemo na primeru:
 - Aplikacionog sloja
 - Mrežnog sloja.

- **Kriptografski protokoli na sloju aplikacije.**
- Moraju biti implementirani u krajnjim tačkama komunikacije (najčešće, na računarima).
- Prednosti:
 - Aplikacija može da se proširi bez oslanjanja na sigurnosne usluge koje obezbeđuje OS.
 - Kompletan pristup podacima koje korisnik želi da zaštititi.
 - Olakšano obezbeđivanje sigurnosnih usluga (na primer, neporecivosti).
 - Lak pristup akreditivima korisnika (poput privatnih ključeva).
- Loše strane i potencijalni problemi:
 - Sigurnosni mehanizmi moraju se projektovati za svaku aplikaciju posebno.
 - To znači da se postojeće aplikacije moraju izmeniti i/ili proširiti.
 - Projektovanje više različitih sistema → veća verovatnoća greške i sigurnosnih propusta.

- Kriptografski protokoli na sloju aplikacije.
- Primer: OpenPGP
 - Klijent e-pošte “proširuje” se procedurama za pronalaženje javnih ključeva korisnika, šifrovanje i dešifrovanje i proveru autentičnosti poruka.

- **Kriptografski protokoli na mrežnom sloju.**
- Prednosti:
 - Premašenje izazvano razmenom ključeva značajno je smanjeno.
 - Svi transportni protokoli i aplikacije sada dele infrastrukturu upravljanja ključem koju obezbeđuje mrežni sloj.
 - Promene aplikacija su značajno manje (minimalne) u odnosu na prethodni slučaj.
 - Mogućnost izgradnje virtuelne privatne mreže (VPN-a).
- Loše strane i potencijalni problemi:
 - Teško obezbeđivanje usluge neporecivosti.
 - Znatno lakše se ostvaruje na višim slojevima!
 - Teško ostvarivanje kontrole na nivou korisnika na višekorisničkom računaru.
 - Rešenje problema: uvođenje dodatnih mehanizama na krajnjim računarima.

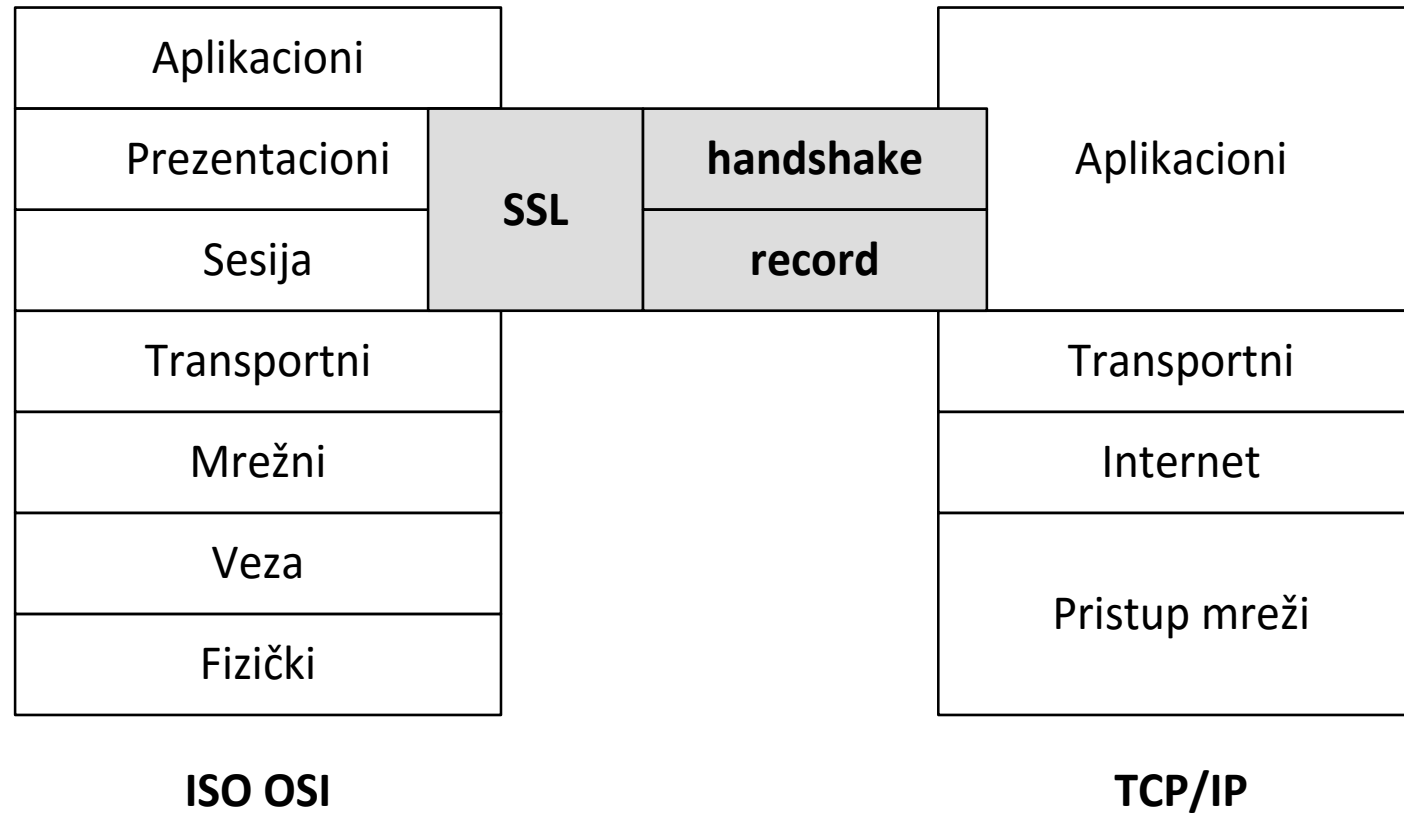
Protokol Secure Sockets Layer (SSL)

- Protokol SSL obezbeđuje mehanizme za identifikaciju dva sagovornika povezana računarskom mrežom i zaštićeni prenos podataka između njih.
- **Kriterijumi projektovanja.**
 - Kriptografska zaštita.
 - Nezavisnost od softvera i hardvera.
 - Dva različita programa koji koriste SSL (npr. Web server i Web čitač) mogu razmeniti parametre šifrovanja, bez međusobnog poznavanja koda.
 - Proširivost.
 - U okvir se u slučaju potrebe mogu uklopiti novi algoritmi.
 - Nema potrebe za projektovanjem novih protokola → manja šansa pojavljivanja novih sigurnosnih propusta i grešaka.
 - Efikasnost.
 - SSL kešira komunikacione parametre ostvarenih veza.
 - Manji broj veza koje mora ponovo da uspostavlja → manje se opterećuje procesor.

Protokol Secure Sockets Layer (SSL)

- **Zadatak SSL protokola** je da ostvari zaštićeni prenos podataka kroz mrežu.
- SSL obezbeđuje mehanizme za:
 - Identifikaciju servera.
 - Identifikaciju klijenta.
 - Šifrovanu razmenu podataka između njih.
- To čini potpuni sistem zaštićene komunikacije dva mrežna entiteta.
- Za ostvarivanje zaštićenog prenosa, protokol SSL moraju podržavati i klijent i server.
- **Svojstva SSL-a.**
 - Privatnost (šifrovanje podataka simetričnim algoritmima).
 - Provera identiteta (provera identiteta klijenta, odnosno servera, javnim ključem).
 - Pouzdanost (provera integriteta primljenih podataka).

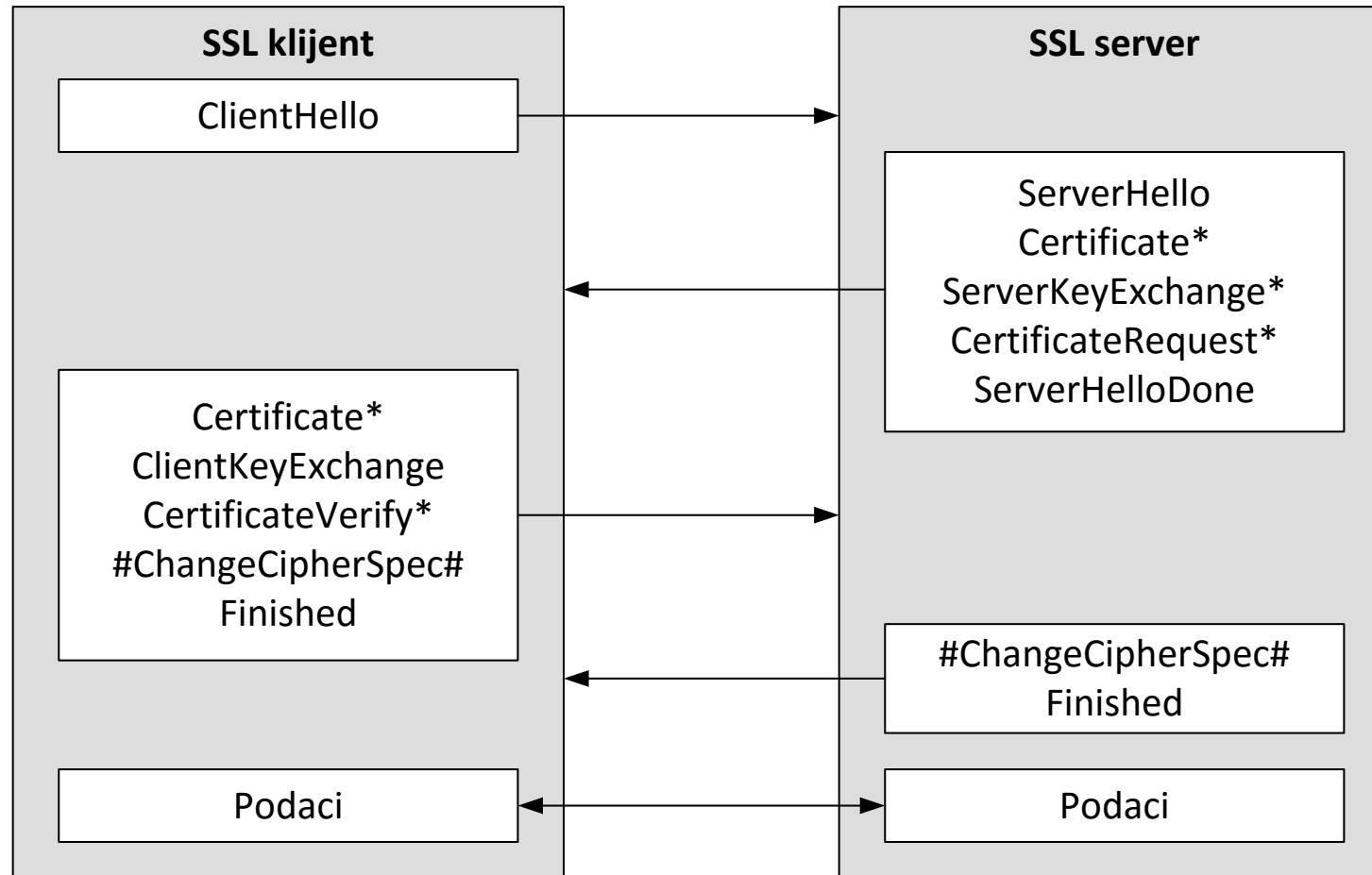
Protokol Secure Sockets Layer (SSL)

Protokol Secure Sockets Layer (SSL)

- SSL se sastoji od dva protokola:
- **SSL Handshake protokol** (protokol za rukovanje, tj. uspostavljanje sesije).
 - Međusobna identifikacija klijenta i servera.
 - Očekivani minimum: identifikacija servera slanjem svog sertifikata klijentu.
 - Za identifikaciju servera koristi se javni ključ i digitalni potpis servera.
 - Komunikacija servera ili klijenta sa CA nije deo protokola SSL!
 - Određena je drugim preporukama i standardima.
 - SSL može uspostaviti sesiju bez identifikacije klijenta i servera.
 - Tada je nivo zaštite prenosa podataka vrlo nizak.
 - Podaci se štite samo simetričnim šifrovanjem.
 - Ključ je nezaštićenom komunikacijom dogovoren između klijenta i servera.
 - Razmena parametara za prenos (odabir algoritma i ključeva).
- **SSL Record protokol** (protokol za zapise).
 - Zadužen za šifrovanje i prenos poruka.

SSL Handshake

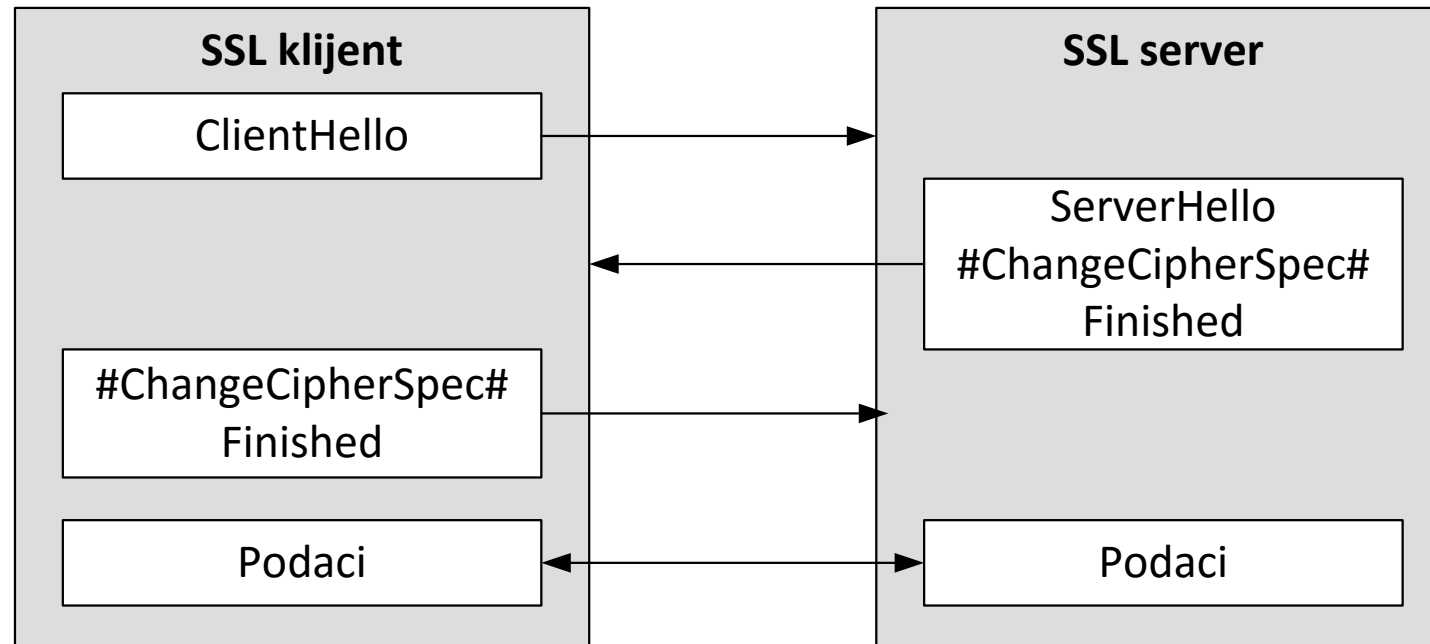
- $K \rightarrow S$: Pozdravna poruka **ClientHello**.
- $S \rightarrow K$: Pozdrav **ServerHello** (ako ovog nema, sledi prekid komunikacije).
 - Pozdravne poruke koriste se za uspostavljanje atributa sesije.
 - Klijent u svom pozdravu nudi serveru listu mogućih načina šifrovanja i komprimovanja.
 - Server bira najbolju kombinaciju koju može da prihvati.
- $S \rightarrow K$: Sertifikat (**Certificate**).
 - Server može tražiti klijentov sertifikat (**CertificateRequest**) ako je to u skladu sa dogovorenim algoritmima šifrovanja.
 - U tom slučaju on očekuje ili sertifikacionu poruku ili izveštaj da klijent nema sertifikat.
- $S \rightarrow K$: Poruka o kraju pozdrava (**ServerHelloDone**).
- $K \rightarrow S$: Novi atributi (**#ChangeCipherSpec#**) kojima će slati šifrovane podatke.
 - Klijent postavlja nove attribute za aktivne.
- $K \rightarrow S$: Izveštaj o kraju slanja šifrovan aktivnim atributima (**Finished**).
- $S \rightarrow K$: Server šalje svoje attribute i izveštaj o kraju slanja šifrovan novim atributima.

- Kada SSL protokol za rukovanje identifikuje server i/ili klijent i dogovori načine šifrovanja kažemo da je uspostavljena **sesija** (*session*).
- **Atributi kojima je opisana sesija** se dogovaraju unutar faze uspostavljanja sesije (*handshake*):
 - Identifikator sesije.
 - Niz bajtova koji ugovaraju klijent i server i koji jedinstveno identifikuje tu sesiju.
 - Potvrda entiteta.
 - Ako je sesija uspostavljena bez identifikacije klijenta i servera, atribut je NULL.
 - Algoritam kompresije.
 - Ako se kompresija ne obavlja, atribut je NULL.
 - Kriptografski algoritmi (algoritam za simetrično šifrovanje i jedna heš funkcija).
 - Zajednička tajna.
 - Koristi se za generisanje simetričnih ključeva i izračunavanje MAC vrednosti.
 - Proširivost.
 - Oznaka koja pokazuje može li se unutar date sesije uspostaviti nova veza.

- Često klijent i server žele paralelno da uspostave više sesija.
 - Primer: prenos datoteke i čitanje sadržaja Web stranice.
- Zato je omogućeno da se unutar jedne sesije uspostaviti više **veza** (*connection*).
- **Atributi SSL veze** su:
 - Slučajne vrednosti klijenta i servera.
 - Koriste se za šifrovanje i moraju biti različite.
 - Serverova i klijentova MAC tajna.
 - Koriste se za identifikaciju poruka koje šalje server, odnosno klijent.
 - Serverov i klijentov simetrični ključ.
 - Ključ kojima server šifruje, a klijent dešifruje poruke, i obrnuto.
 - Redni brojevi poruka.
 - I klijent i server moraju da vode računa o rednim brojevima poslatih i primljenih poruka.
 - Ako se u toku veze promene načini šifrovanja, redni brojevi se postavljaju na nulu.
 - Promenom atributa sesije i veze za vreme njihovog trajanja postiže se **viši nivo zaštite**.

Obnavljanje SSL sesije

- Klijent i server imaju mogućnost da nastave razgovor ukoliko su ranije već komunicirali.
- Time se preskače provera verodostojnosti i dogovaraju se samo nužni novi atributi.

- Na strani **pošiljaoca** SSL protocol za zapise:
 - Prima podatke s višeg sloja.
 - Deli podatke na blokove fiksne dužine.
 - Više poruka može biti spojeno u jedan fragment ili jedna poruka podeljena u više fragmenata.
 - Komprimuje fragmente (ukoliko je to dogovoreno).
 - Šiti fragmente simetričnim algoritmom (privatnost) i MAC algoritmom (integritet poruke),
 - Šalje poruku nižim slojevima.
- Na strani **primaoca** SSL protokol za zapise:
 - Dešifruje primljeni fragment.
 - Izračunava MAC vrednost i upoređuje je sa onom koju je generisao pošiljalac.
 - Ukoliko su ove MAC vrednosti identične, poruka se prihvata.
 - U suprotnom vraća se izveštaj o grešci.

- Izveštaj je posebna vrsta poruka koju SSL koristi za osiguravanje ispravnog toka sesije.
- Dve vrste izveštaja:
- **Izveštaj o kraju veze.**
 - Služi za dogovor o kraju veze pre samog prekida veze.
 - Kraj može inicirati bilo koji učesnik.
- **Izveštaj o grešci.**
 - Ako jedan od učesnika ustanovi grešku prilikom komunikacije, obavestiće o tome sagovornika pomoću izveštaja o grešci.
 - Ako greška ugrožava sigurnost prenosa oba sagovornika istovremeno prekidaju vezu.
 - Komunikacija preko drugih veza unutar sesije može se nastaviti.
 - Neophodno je da se promeni identifikator sesije.

- **Izveštaj o grešci.**
 - Neočekivana poruka.
 - Rezultuje prekidom veze (SSL sumnja na napad tipa fabrikovanje podataka).
 - Neispravna MAC vrednost.
 - Rezultuje prekidom veze (SSL sumnja na napad tipa izmena podataka).
 - Greška prilikom dekompresije.
 - Greška u fazi uspostavljanja sesije.
 - Pošiljalac nije u mogućnosti da se uskladi sa atributima zaštite koji su mu predloženi.
 - Rezultuje prekidom sesije (u ovom slučaju veze još nisu uspostavljene).
 - Greške vezane za sertifikate.
 - Nema sertifikata, nevažeći sertifikat, poništen sertifikat, ...
 - Nevažeći parameter
 - Vrednost nekog atributa nalazi se van dozvoljenih vrednosti ili je nekonsistentna s ostalim vrednostima.
 - Rezultuje prekidom veze.

Protokol SSH i OpenSSH implementacija

- **Secure Shell (SSH)** je popularan protokol za šifrovanje komunikacionih kanala, koji se najčešće koristi za obezbeđivanje sigurnih sesija udaljenog prijavljivanja na sistem.
- **OpenSSH.**
 - Besplatna verzija SSH familije kriptografski zaštićenih mrežnih protokola.
 - Omogućava udaljeno prijavljivanje na sistem, pristup komandnoj liniji i prenos datoteka između računara.
- Serverska OpenSSH komponenta ([sshd](#)) osluškuje (podrazumevano na portu 22).
- Server odgovara shodno klijentskoj aplikaciji koja je poslala zahtev sa udaljenog računara:
 - Zahtev šalje [ssh](#) klijent.
 - OpenSSH server podešava pristup komandnoj liniji nakon autentifikacije.
 - Zahtev šalje [scp](#) klijent.
 - OpenSSH server pokreće servis sigurnog kopiranja datoteka nakon autentifikacije.

Protokol SSH i OpenSSH implementacija

- OpenSSH koristi nekoliko metoda autentifikacije:
 - Lozinkom
 - Kriptografskim ključevima
 - Kerberos tiketima
 - PAM modulima (poput OTPW).
- Autentifikacija pomoću ključeva:
 - Prednosti:
 - *“To be as hard to guess as a normal SSH key, a password would have to contain 634 random letters and numbers.”*
 - Sprečavaju se napadi pogađanjem lozinki, uključujući i društveni inženjering!
 - Mane:
 - Možete prijaviti samo sa računara sa kog je prethodno dozvoljen SSH pristup.
 - Pristup nije moguć ukoliko slučajno obrišete ključ sa računara kom je dozvoljen pristup.
 - Šta ćemo da radimo ako zabranite lokalni login a ostane ključ?

- OpenSSH klijentske i serverske aplikacije instaliraju se sledećim komandama:

```
sudo apt-get install openssh-client
```

```
sudo apt-get install openssh-server
```

- Serverski paket “openssh-server” takođe možete označiti kao paket koji želite da instalirate prilikom instalacije Ubuntu Server distribucije.
- OpenSSH server (`sshd`) konfiguriše se izmenom sadržaja datoteke `/etc/ssh/sshd_config`.
- Direktive koje kontrolišu rad sshd servisa odnose se na mrežna podešavanja i režime autentifikacije.
- Pre izmene sadržaja, poželjno je da napravite rezervnu kopiju konfiguracione datoteke, kako bi ste originalna podešavanja mogli da koristite kao referencu.

```
sudo cp /etc/ssh/sshd_config /etc/ssh/sshd_config.original  
sudo chmod a-w /etc/ssh/sshd_config.original
```
- Detaljna uputstva o konfigurisanju servisa možete naći u man stranici konfiguracione datoteke:

```
man sshd_config
```
- Sadržaj datoteke možete izmeniti editorom nano:

```
sudo gedit /etc/ssh/sshd_config
```

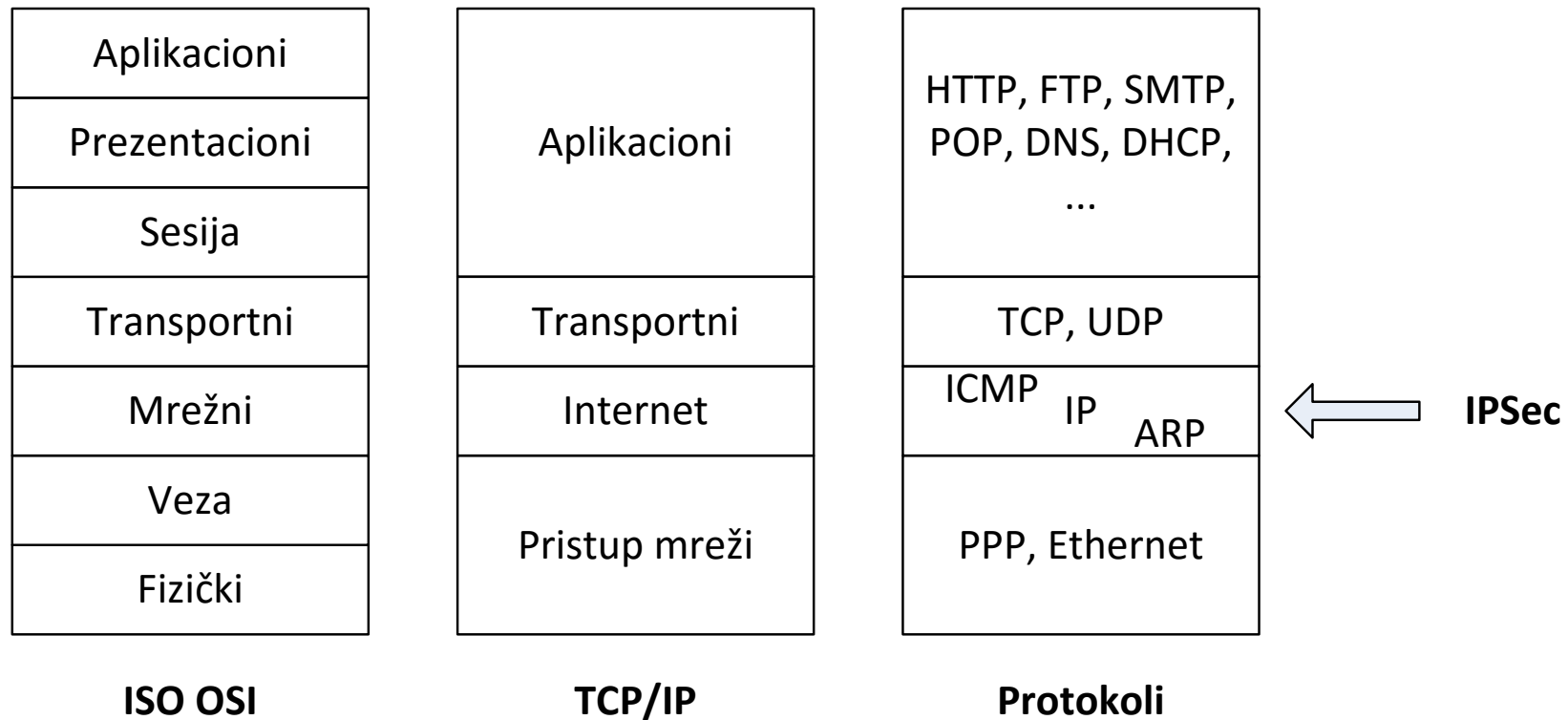
- Nekoliko primera konfiguracionih direktiva:
 - OpenSSH server sluša na TCP portu 2345 umesto na podrazumevanom portu 22:
`Port 2345`
 - Server dozvoljava autentifikacija pomoću kriptografije sa javnim ključevima:
`PubkeyAuthentication yes`
 - Zabrana prijavljivanja korisnika root na sistem (ukoliko mu je dodeljena lozinka):
`PermitRootLogin no`
- Nakon izmene sadržaja datoteke `/etc/ssh/sshd_config` potrebno je da zaustavite i ponovo pokrenute OpenSSH servis komandom:
`sudo service ssh restart`

- Napomene:
 - Ukoliko je ssh jedini način pristupa udaljenom računaru, greška u konfiguraciji može „odseći“ pristup serveru nakon ponovnog pokretanja.
 - U tom slučaju konfiguraciji OpenSSH servera treba pristupiti veoma pažljivo!
 - Obratite pažnju o kojoj konfiguracionoj datoteci se radi!
 - Datoteka sshd_config je konfiguraciona datoteka OpenSSH servera.
 - Datoteka ssh_config je konfiguraciona datoteka OpenSSH klijenta.

Kontrola pristupa računaru preko SSH servisa

- Pristup sistemu preko SSH servisa treba ograničiti tako da samo oni korisnici kojima je servis zaista potreban mogu da ga koriste.
- Na primer, korisnicima `George` i `Schultz` možete dozvoliti pristup navođenjem `AllowUsers` direktive u datoteci `/etc/ssh/sshd_config`:
`AllowUsers George Schultz`
- Slično, korisniku `Messerschmitt` možete zabraniti SSH pristup direktivom:
`DenyUsers Messerschmitt`
- Takođe, ograničenje možete postaviti kreiranjem korisničke grupe (npr “`sshkorisnici`”), u koju će biti učlanjeni korisnici kojima je dozvoljen SSH pristup.
`AllowGroups sshkorisnici`

- **IPSec** (IP Security) je skup proširenja protokola IPv4 i integralni deo protokola IPv6.
- IPSec NIJE protokol.
 - To je skup protokola, algoritam i opšti okvir (*framework*).
- IPSec obezbeđuje:
 - Privatnost
 - Integritet
 - Proveru identita
 - Neporecivost.
- IPSec implementira sigurnosne mehanizme mrežne komunikacije na mrežnom sloju OSI referentnog modela (Internet sloj TCP/IP skupa).
 - Upotreba IPSec protokola transparentna je za više slojeve skupa protokola TCP/IP.
 - To znači da aplikacije koriste ove usluge bez obzira na svoju funkcionalnost.
- Primena: povezivanje udaljenih ogranaka firme sa centralom sigurnom vezom preko javnih (nesigurnih) mreža, siguran pristup sa udaljenih lokacija preko javne mreže ...

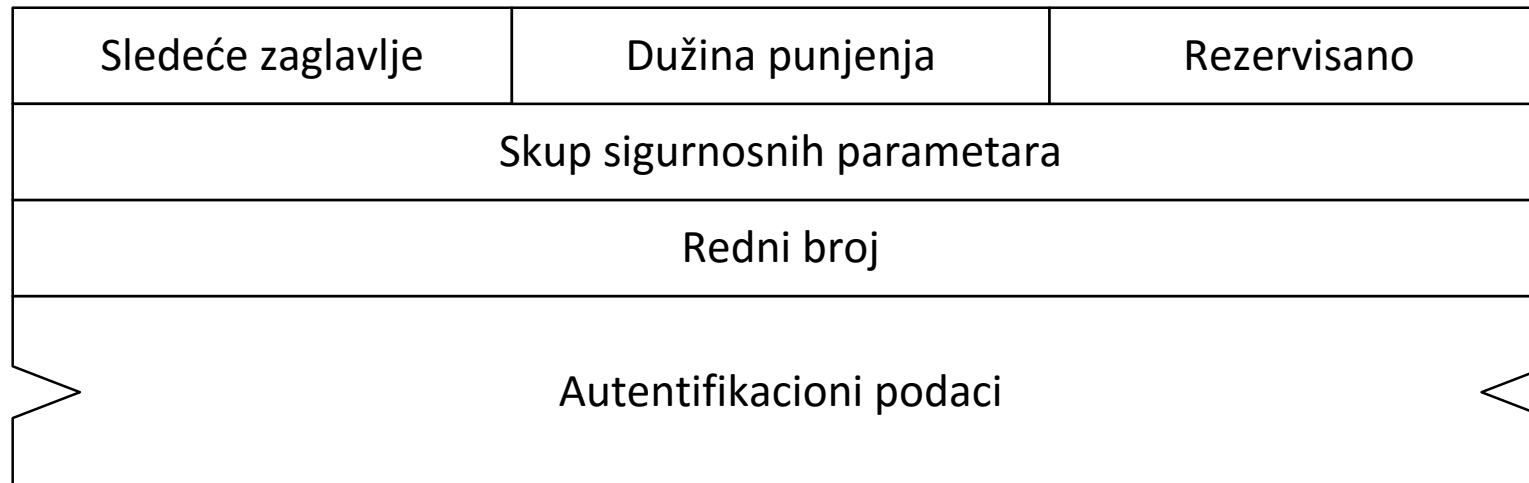

- **Prenosni režim** (*transport mode*).
 - Šifruju se samo podaci a IP zaglavlja ostaju u obliku otvorenog teksta.
 - Zaglavlja viših slojeva (na primer, sloja aplikacije) su šifrovana.
 - Potrebno je da obe krajnje tačke komunikacije (izvor i odredište) podržavaju IPSec.
 - U ovom načinu rada adrese izvorišta i odredišta poruka su vidljive (napadač može delimično da analizira mrežni saobraćaj).
- **Tunelovanje** (*tunnel mode*).
 - Potpuno siguran prenos preko javnih ili privatnih mreža.
 - Tunel = klijent + server (koji su konfigurisani da koriste IPSec tunelovanje).
 - Enkapsulacija i šifrovanje kompletnih IP paketa.
 - Šifrovani podaci se spajaju sa odgovarajućim nešifrovanim IP zaglavljima.
 - Formiraju se IP paketi koji se na kraju tunela dešifuju i oblikuju u IP pakete namenjene krajnjem odredištu.

- IPSec se implementira pomoću dva međusobno nezavisna protokola.
- **AH** (*authentication header*) obezbeđuje usluge:
 - Integriteta
 - Provere identiteta
 - Neporecivosti.
- **ESP** (*encapsulated security payload*) osim toga obezbeđuje i privatnost podataka.
- Oba protokola, AH i ESP, modifikuju standardni oblik IP paketa.

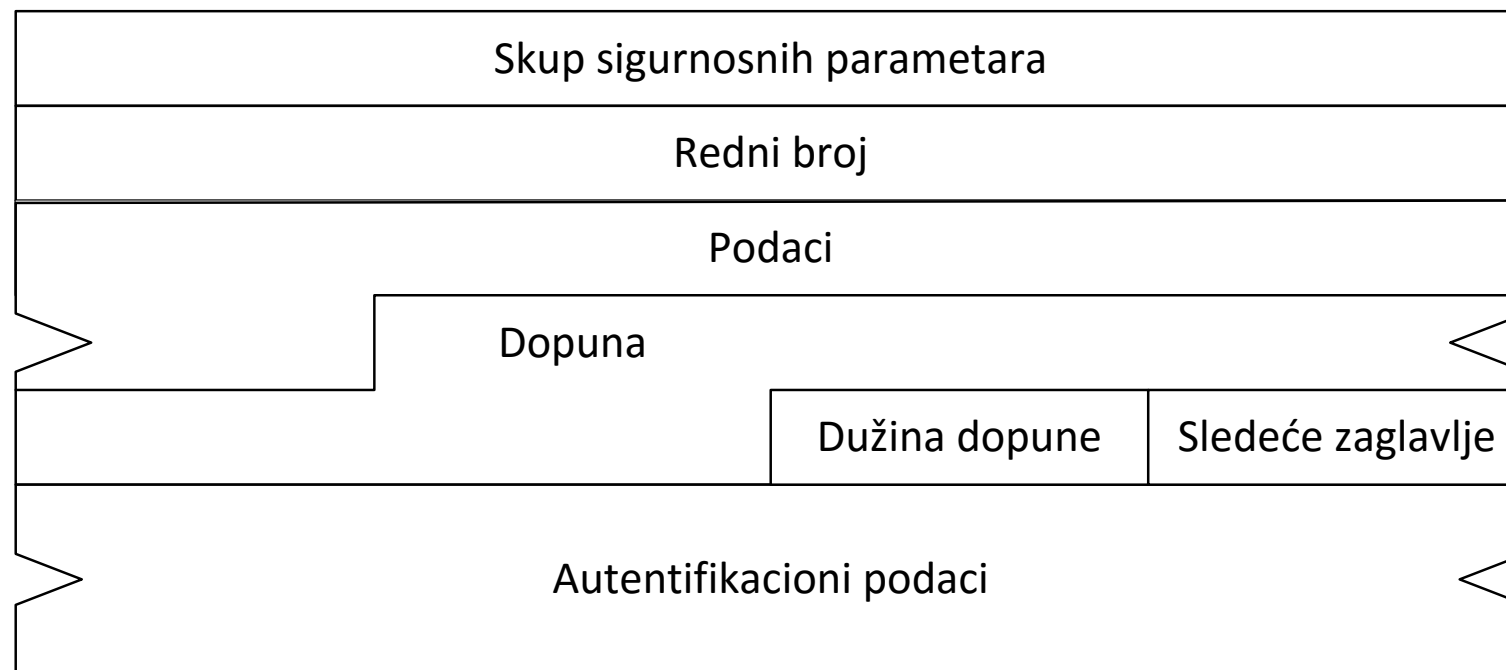

- Obezbeđuje usluge provere identiteta, integriteta i neporecivosti IP paketa ali ne i privatnost.
- Protokolom je definisano zaglavlje koje se smešta između IP zaglavlja i podataka koji slede.
- Specifičnost AH je u tome što ne enkapsulira podatke protokola kojima pruža uslugu.

AH zaglavlje

- Obezbeđuje usluge provere identiteta, integriteta, neporecivosti i privatnosti podataka.
- Definiše ESP zaglavlje koje se u IP paket smešta posle IP zaglavlja, enkapsulira sve podatke protokola višeg sloja i dodaje završni slog u koji se mogu smestiti podaci za proveru identiteta.

ESP paket

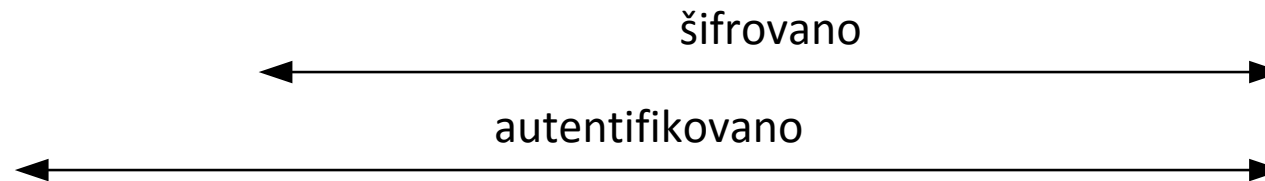
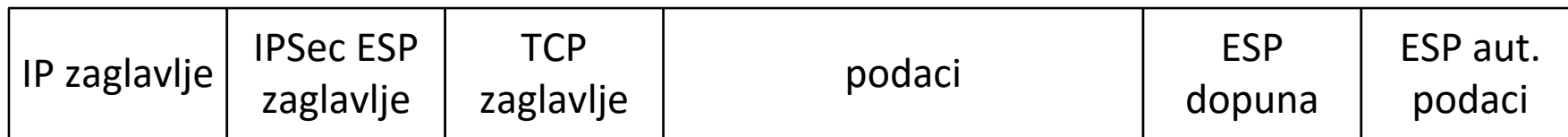
AH u transportnom režimu rada

- Polje „protokol“ u IP zaglavlju sadrži vrednost 51 (AH).
- Polje „sledeće zaglavlje“ u AH zaglavlju sadrži vrednost koja odgovara protokolu višeg sloja čiji su podaci enkapsulirani (na primer, 6 za TCP segment).
- Obezbeđuje se provera identiteta, integritet i neporecivost celog IP paketa.

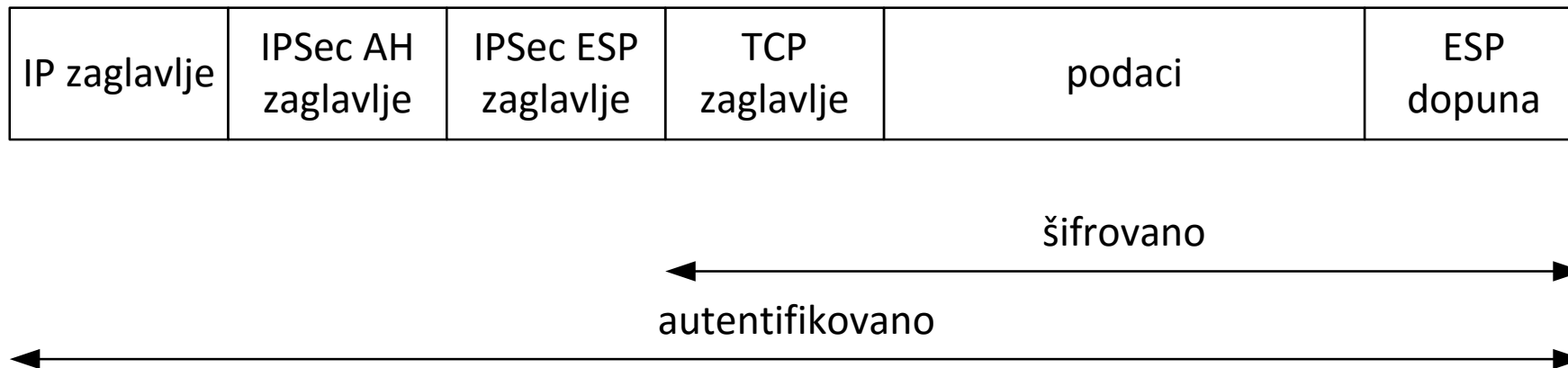
ESP u transportnom režimu rada

- Polje „protokol“ u IP zaglavlju sadrži vrednost 50 (ESP).
- Polje „sledeće zaglavlje“ u ESP zaglavlju ima funkciju istu kao i u AH zaglavlju.
- Ukoliko je u skupu sigurnosnih parametara specificirana i provera identiteta dodaje se polje „podaci za proveru identiteta“.
- Obezbeđuje se integritet, proveru identiteta, neporecivost i privatnost podataka.

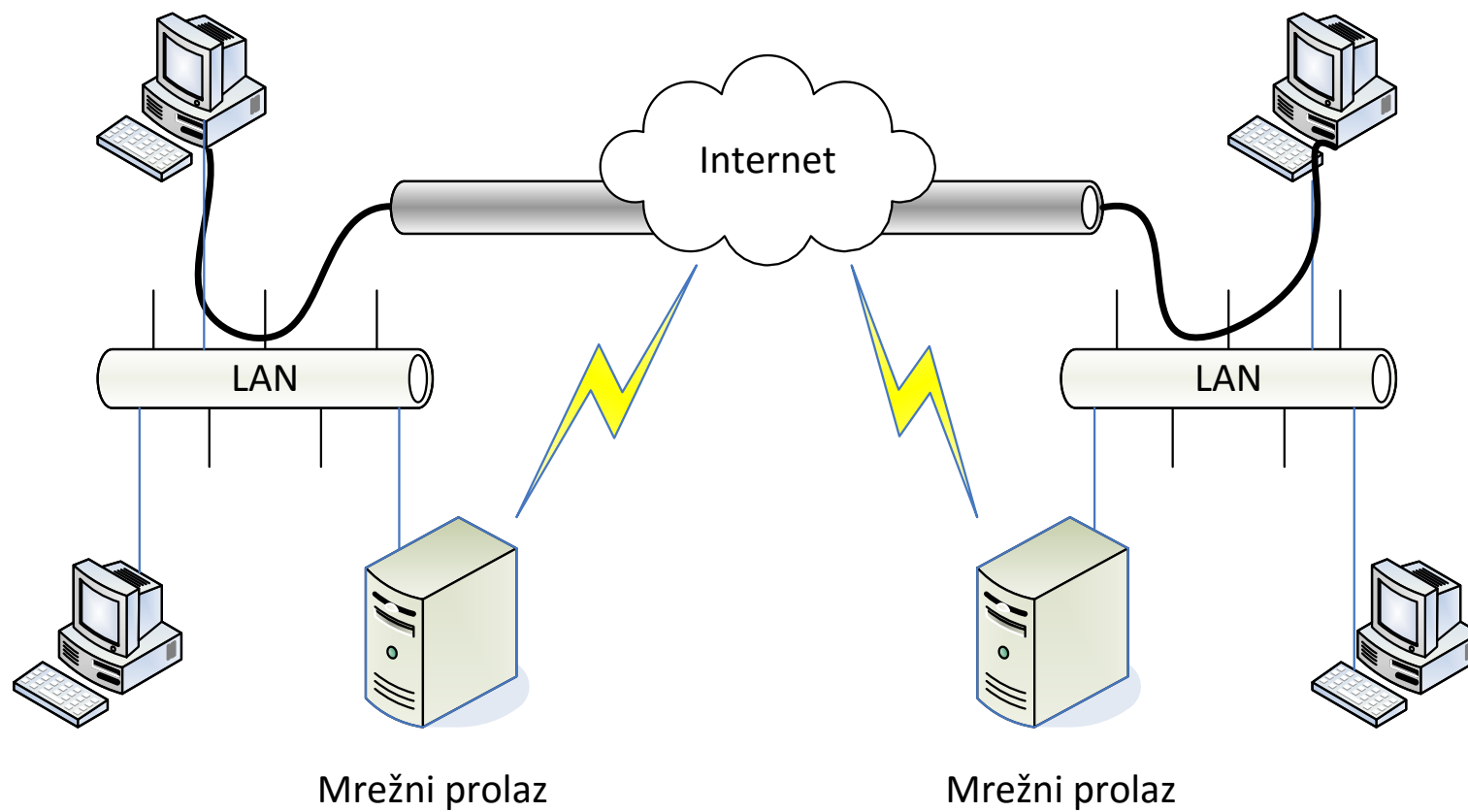
ESP + AH u transportnom režimu rada

- Polje „protokol“ u IP ima vrednost 51 (AH).
- AH zaglavlje, polje „sledeće zaglavlje“ sadrži vrednost 50 (ESP).
- ESP zaglavlje, polje „sledeće zaglavlje“ sadrži vrednost koja označava protokol višeg sloja.
- AH obezbeđuje integritet, proveru identiteta i neporecivost celog IP paketa.
- ESP obezbeđuje privatnost podataka, i opciono integritet, proveru identiteta i neporecivost podataka i ESP zaglavlja.

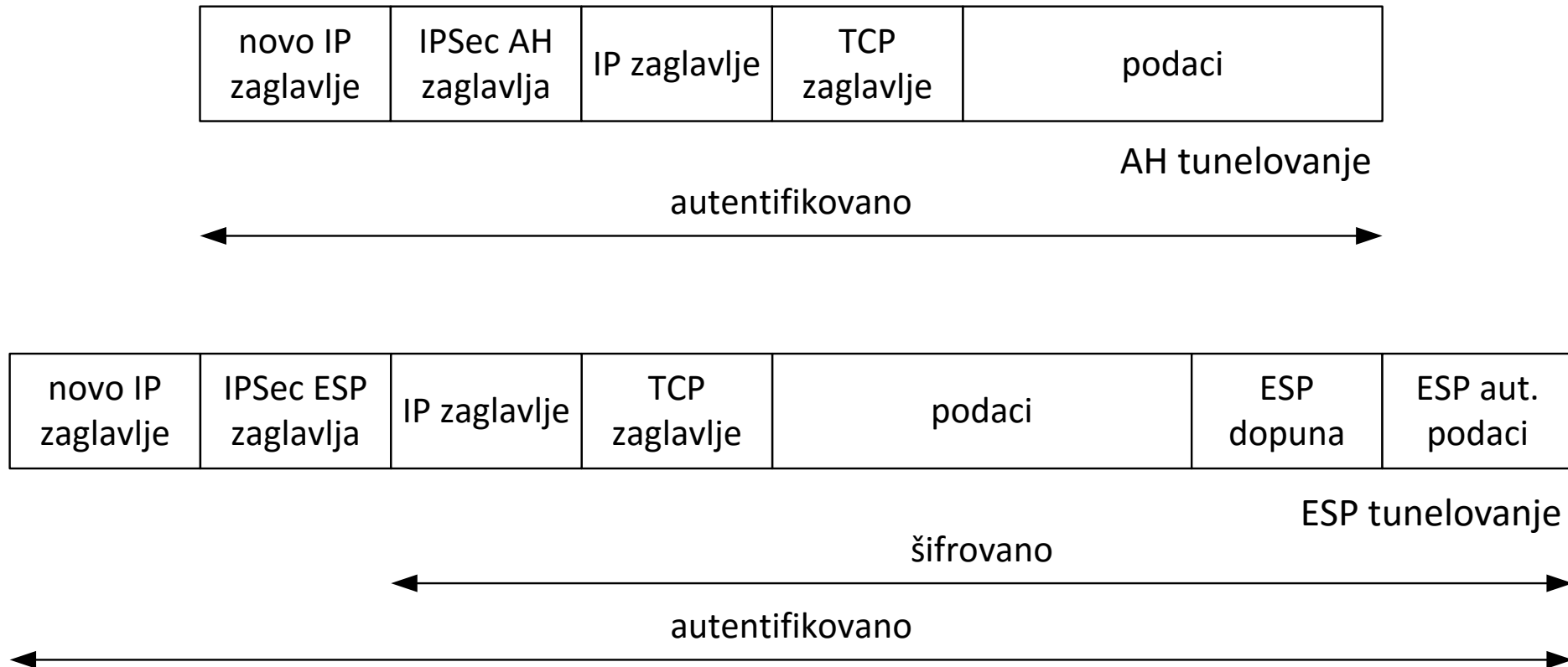
- IPSec služi za uspostavljenje sigurne komunikacije između **mrežnih prolaza** (*gateway*) na udaljenim mrežama (*gateway-to-gateway*).
- Time se uspostavlja **VPN mreža** (*Virtual Private Network*) između udaljenih lokacija.
 - Krajnji entiteti u komunikaciji ne moraju da podržavaju IPSec.
 - Za njih je komunikacija transparentna jer sve operacije obavljaju mrežni prolazi.
 - Mrežni prolazi predstavljaju krajnje tačke sigurnog komunikacionog kanala.
 - Oni formiraju siguran tunel kroz nesiguran medijum (Internet).
- Tunelski način rada moguć je i u komunikaciji računar-računar ili računar-mrežni prolaz.
 - Tada krajnji entiteti (odnosno entitet) moraju podržavati IPSec.

- Pri tuneliovanju se formira nov IP paket koji **enkapsulira kompletan originalni IP paket**.
- Dva entiteta komuniciraju na sledeći način:
 - Pošiljalac formira IP paket i šalje ga preko lokalne mreže lokalnom mrežnom prolazu.
 - Mrežni prolaz enkapsulira originalni IP paket u nov paket i formira odgovarajuća AH, odnosno ESP zaglavlja.
 - Paket se šalje preko uspostavljenog tunela do mrežnog prolaza na udaljenoj mreži.
 - Drugi mrežni prolaz uklanja dodatna zaglavlja, po potrebi dešifruje paket i proverava njegov integritet.
 - Originalni IP paket se isporučuje odredištu.

AH i ESP u režimu tunelovanja

- NAPOMENA: kombinacija AH i ESP u tunelskom režimu rada nije predviđena.

Uspostavljanje IPSec komunikacije

- IPSec ne sadrži mehanizam za uspostavljanje komunikacije i ne specificira konkretne kriptografske algoritme koji će se koristiti u IPSec komunikaciji.
- Neophodno je da entiteti koji žele da komunikaciju pomoću IPSec protokola dogovore skup sigurnosnih parametara komunikacije (***Security Association, SA***):
 - Kriptografske metode koje će se koristiti
 - Način provere identiteta strana u komunikaciji
 - Razmena kriptografskih ključeva potrebnih za tako dogovorenu komunikaciju.
- Postoji nekoliko načina za uspostavljanje IPSec komunikacije:
 - Teoretski je moguće ručno podešavanje skupa sigurnosnih parametara (neprihvatljivo!)
 - **ISAKMP** (*Internet Security Association and Key Management Protocol*)
 - **IKE** (*Internet Key Exchange*).
 - Implementiran kombinovanjem postojećih protokola: ISAKMP, Oakley i SKEME.
 - Sastoji se od dve osnovne faze:
 - Uspostavljanja IKE SA skupa sigurnosnih parametara.
 - Uspostavljanja IPSec SA skupa sigurnosnih parametara korišćenjem IKE SA.

1. D. Pleskonjić, N. Maček, B. Đorđević, M. Carić (2007): Sigurnost računarskih sistema i mreža. Mikro knjiga, Beograd.
2. M. Stamp (2006): Information Security. John Wiley and Sons.

Pitanja su dobrodošla.